

multáním zŕetězení a popsal řadu původních metodik k její registraci.

A. P. Sopikov (Leningrad, SSSR) předložil příspěvek *Vliv skupiny na chování člena skupiny*. Zkoumal konformismus při vnímání délek metodou vlivu umělé skupiny, která po předchozí domluvě odpovídala experimentátorovi nesprávně, na pokusnou osobu.

Do symposia byly dále zahrnuty příspěvky:

H. Fischer (Zürich, Švýcarsko): *Komunikace a organizace v malých skupinách*, B. Hornowski (Poznaň, Polsko): *Vliv morálních postojů v malých pracovních skupinách*, B. H. Raven (Los Angeles): *Psychologické účinky obměňovaných vzorců vzájemné závislosti v triádě*, I. V. Golubeva, I. M. Ivaňuk (Leningrad): *Efektivnost práce malých skupin*, L. N. Fomenko (Leningrad): *Výběr optimálních skupin ve výrobních podmínkách*.

Symposium potvrdilo vzrůstající zájem o problematiku malých skupin. Sociometrie je stále široce využívána k výběru lidí pro malé skupiny, pro zmapování skladby těchto skupin po stránce vzájemných emocionálních vazeb. Těžiště se však dnes zřejmě přesouvá od klasické sociometrie k otázkám skupinové dynamiky. Středem pozornosti se stává rozbor kooperace, interakce a komunikace.

Kromě uvedených čtyř symposií vystoupila sociálně psychologická problematika i v symposiích dalších: *Motivy a vědomí člověka*, *Problémy výzkumu osobnosti*, *Práce a osobnost* atd. Bohužel zdaleka ne všechny — často velmi důležité — příspěvky mohly být předneseny a prodiskutovány.² Pokud jde o sociální psychologii, bylo rozhodnuto pořádání menších specializovaných mezinárodních konferencí.

Celkově svědčil kongres o velkém rozmachu sociální psychologie v současné době. Jak ukázalo jednání a jak potvrdily rovněž osobní rozhovory s pracovníky různých zemí, vznikají ve všech vyspělejších zemích specializované a dobře vybavené výzkumné instituce pro sociální psychologii. To je významné momentum pro nás, kde zejména oddělení sociální psychologie Psychologického ústavu ČSAV nemá dosud základní podmínky pro rozvoj výzkumné práce. Poznatků z mezinárodního psychologického kongresu bude využito pro činnost našich pracovišť, zabývajících se sociální psychologií, i pro činnost sociálně psychologické sekce Československé psychologické společnosti.

Jaromír Janoušek

K začátkem priemyselnej sociológie

Buržoaznými revolúciami nastolená kapitalistická sociálnoekonomická formácia vytvorila základ pre rozvoj moderného spôsobu výroby. Feudálna rozdrobenosť bola vy-

striedaná vyššou kvalitou kooperovania výrobných síl, určujúcou sa stala kolektívna výroba. Reprodukčný proces v ekonomike sa realizoval vo väčších, menších i veľkých spoločnostiach ľudí. Nová ekonomická základňa spoločnosti intenzívnejšie determinovala rozvoj prírodných a spoločenských vied. V tom čase Marx vedecky formuloval kategórie výrobných síl a výrobných vzťahov. V 19. storočí sa začala vytvárať, diferencovať od iných spoločenských disciplín, sociológia. Jej hlavným predmetom záujmu sa stali existujúce a fungujúce ľudské spoločnosti.

Vedno s inštitucionalizovaním sociológie začal proces jej diferenciácie podľa špeciálnych oblastí vedeckých interesov o spoločenský život. Napriek tomu do 20. rokov nášho storočia nezasahovali sociologické záujmy do sféry materiálnej výroby, sociológia sa vždy zastavila pred bránami fabrik. Sociológovia ešte nespoznali tlak potrieb praxe na rozšírenie a špecializovanie sociologickej teórie a empirie v oblasti priemyslu. K tomuto poznatku došli náhodne, a nie sociológovia, ale ľudia z oblasti riadenia výroby a psychologovia z vysokej školy.

Centrum progresu výrobných síl po prvej svetovej vojne sa presunulo z Európy na americký kontinent. Tam najďalej pokročila priemyselná revolúcia a rozšírená reprodukcia kapitálu kladla veľké nároky na intenzívne využívanie celého komplexu výrobných síl, na zvyšovanie produktivity práce. V Chicagu, v meste Cherron, zamestnávali veľké telekomunikačné závody 30 000 ľudí. Okolo roku 1920 dostal sa podnik do situácie stagnovania výroby. Známe metódy zainteresovania pracujúcich na zvyšovaní produktivity práce nevedeli k lepším výsledkom. Majstri, vedúci cechov a oddelení si sťažovali na nedobrú pracovnú klímu poznačenú nezáujmom na zvyšovaní pracovných výkonov, na silnejúcu antipatičnosť zamestnancov k práci a napätosť vzťahov medzi ľuďmi. Vedenie podniku Western Electric sa rozhodlo uskutočniť pokus, ktorý v dejinách sociológie považujeme za vydatený experiment v spoločenských vedách, lebo položil základy sociológie priemyslu.

Experiment začal podrobným štúdiom vybranej skupiny piatich dievčat, ktoré pracovali na montovaní telefónnych relé. Pozornosť bola sústredená na zisťovanie vplyvu fyzických faktorov na výrobu. Skupina dievčat pracovala pod stálym lekárskeym dozorom, podrobila sa mnohým lekárskeym prehliadkam a testom. Experimentom boli hľadané najoptimálnejšie podmienky pracovného prostredia, organizácie práce a reprodukovania pracovných síl. Bol menený spôsob a intenzita osvetlenia pracoviska, teplota a vlhkosť vzduchu, dĺžka pracovnej doby, počet a trvania pracovných prestávok, spôsob odmeňovania a výplaty miezd. Experimentá-

² V tomto sdělení vycházím proto především z oficiálního programu symposií, aby přehled byl úplnější.